

18/5472 Høring - nasjonal retningslinje for klinisk
ernæringsfysiologutdanningen
Høringsuttalelse fra pasientorganisasjonen Mat & atferd

Sitat fra formål: *«Formålet med utdanningen i klinisk ernæringsfysiologi skal kvalifisere [...] til å omsette ernæringskunnskap til [...] enkeltpersoner og grupper, annet helsepersonell, beslutningstakere og media.»*

Tilføysene fra pasientorganisasjonen Mat & atferd (M&A) i konklusjonen, vil styrke utdannelsen og gi en samfunnsøkonomisk effekt.

Vi i M&A ser at i nasjonal faglige retningslinje er det i liten grad fremhevet betydningen av kliniske ernæringsfysiologer innen psykisk helse, ernæringsterapi og ernæringspsykiatri. Det er derfor viktig at kliniske ernæringsfysiologer har kompetanse til å imøtekomme og ivareta fullverdig kosthold hos pasienter som har nytte av forskningsbasert endret kosthold.

Helseminister Høie la i sin Sykehustale 2019 spesielt vekt på prioritering av psykisk helse, det må vises i læringsutbyttebeskrivelsene for kliniske ernæringsfysiologer.

Utdypende punkter innen dette må være en viktig del av pensum, slik at kliniske ernæringsfysiologer samhandler og bistår legenes behandling ved diettomlegging. Vi henviser til «Lærebok i psykiatri» fra 2018.

Kosthold og psykisk helse

- På s 985-6 der dette er nevnt i utfyllende tekst. Her nevnes gluten og kaseinfri kost ved autisme, vitaminer, kosttilskudd, antioksidanter og at *«effektene av probiotika synes å bli formidlet via mikrobiotika-hjerne akse [...] understreker enda en gang betydningen av variert og sunn kost – og dermed en sunn tarmflora – for den psykiske helsen»*.
- Kost og autisme er nevnt s 677 i utdypende tekst: *«... Det gjenstår å se om det (kostvariasjoner) likevel kan være en liten undergruppe hvor dette tross alt er tilfellet»*.
- S 348 i utdypende tekst tar opp ang ADHD: *«Omega-3 fettsyrenes rolle [...] dannelse av antiinflammatoriske prostaglandiner»*.
- Sosial- og helsedirektoratet har gitt ut en brosjyre *«Hva du bør vite om gluten- og kaseinfri kost til barn ved autisme»* IS-1412 fra 2006. Selv om det foreligger langt mer kunnskap i dag, bør kliniske ernæringsfysiologer ha kjennskap til den brosjyren ved utredning av autisme.

Somatiske sykdommer og psykiske lidelser. Vi i Mat & atferd opplever at somatiske lidelser som regel blir lite diskutert ved utredning av psykiske lidelser. Mange med psykiske lidelser, spesielt innen autismespekter lidelser har samtidig mageproblemer, uten at dette blir avhjulpet. Ved å behandle mage-tarm problemene får brukeren bedre hverdagsliv, livskvalitet, redusert angst- og aggresjonsnivå - og det vil redusere omsorgsbehovet både fysisk og psykisk. Derved gir det en samfunnsøkonomisk gevinst. Her kan kliniske ernæringsfysiologer gi faglig bidrag både innen mage-tarm, og allergihygienisk mat.

Eksempelvis viste 23% av amerikanske pasienter med schizofreni at de hadde IgA-antistoffer mot gliadin (som ved cøliaki), mot 3% av friske kontrollere (Hadjivassiliou M, Lancet Neurology 2010).

- Her henviser vi til «Lærebok i psykiatri» fra 2018, der tabell 7.3 s 149-150 omhandler *«De vanligste somatiske sykdommer som det bør spørres om forekommer ved intervju av personer med spørsmål om psykiske lidelser.»*

- Dette forsterkes på s 200 1.spalte i utfyllende tekst: *«I dagens norske psykiatri er dette et vanskelig punkt. [...] innenfor det psykiske helsevern gjør at det ofte vil være ikke-medisinere som utfører den primære utredning [...] kan overse viktig somatisk [...] informasjon [...] fordi de mangler kunnskapen som trengs for å kryssassosiere mellom psykiske symptomer og tegn og somatisk sykdom»*. Her kan kliniske ernæringsfysiologer gi god utredning ved kostholds- og mage-tarm problemer.

Medisinske analyser og psykisk helse. Vi i Mat & atferd erfarer at enkle blod- og urinprøver som kan indikere matintoleranser eller ernæringsmangler, ofte blir avvist som uaktuelt hos klinisk ernæringsfysiolog. Hvilke blod- og urinprøver som er aktuelle, er del av pensum, som IgG- og IgA-antistoff mot aktuelle matvareproteiner og forhøyede nivå av matpeptider i urin. Medisinsk begrunnelse for hvorfor enkelte matproteiner som kasein og gluten kan danne opioide peptider under fordøyelsen, og hvorfor disse kan gi psykiske lidelser spesielt for innen autismespekter lidelser, må være del av pensum innen enzymsvikt og nervesystemet.

- «Lærebok i psykiatri» 2018 har en sluttkommentar s 226-7 *«Vi vil anbefale at man som et minimum tar en del enkle blodprøver av alle pasienter som utredes for psykiske lidelser [...] Biologisk psykiatri er fagområder som er i rivende utvikling [...]»*
- Og en sluttkommentar s 817 i utdypende tekst: *«Betydningen av immunologisk status også for psykiske lidelser illustrerer hvor viktig det er at legen også vurderer fysiske skader og somatiske sykdommer [...] i patogenesen ved psykiske lidelser [...]»* Vi vil her påpeke somatiske ernæringsforårsakede sykdommer, der har kliniske ernæringsfysiologer fagkompetanse.

Rus og kosthold. Ved vurdering av rusavhengighet, er det viktig å kjenne til at rusavhengige meget ofte har et dårlig, sukkerbasert kosthold.

- Mone Sæland har forsket på dette, se <https://rop.no/aktuelt/-hadde-vi-spist-sann-ville-vi-ogsaa-blitt-syke/>.

Kliniske ernæringsfysiologers ervervet erfaring og kunnskap. Forslag til retningslinjer legger vekt på at forskningsbaserte kostholds anbefalinger skal følges. Likevel vil vi i M&A vise til Helsepersonellovens § 4 der det i kommentarene legges vekt på helsearbeideres kvalifikasjoner: *«... Med kvalifikasjoner siktes det til både formelle og reelle kvalifikasjoner, dvs. helsefaglig utdanning, tilleggsutdanning og erfaring.»* Det er viktig at kliniske ernæringsfysiologer i sin utdanning får kunnskap om at deres erfaring ervervet i arbeidet og ved nyere forskning, er en kvalifikasjon.

- Når kliniske ernæringsfysiologer med sin ervervede erfaring ser at deres pasientbehandling gir ønskede resultater uten skadelige effekter, bør det aksepteres og initiere til ytterligere forskning på feltet.

Tvang. Et tvangstiltak er handling mot en person på tvers av dennes vilje, vi i M&A anser påtvunget kosthold der erfaringsmessig og medisinsk begrunnet diett blir avvist.

- Vi erfarer at en person eller pårørende som ønsker diett, på bakgrunn av medisinske analyser og klinisk erfaring, ofte får dietten avvist av kliniske ernæringsfysiologer. Vi anser mangel på kunnskap og imøtekommenhet av pasientens kostønske, som tvangsbehandling.
- Læreboken s 860 nevner at tvang kan anvendes for personer med psykisk utviklingshemning i tilfeller der det blant annet gjelder *«[...] tiltak for å dekke tjenestemottakerens grunnleggende behov for mat og drikke [...]»*.
- Ønsker pårørende å ha klinisk begrunnet diett, kan det imøtekommes ved hjelp av ernæringskyndige fagpersoner for å dekke grunnleggende ernæringsbehov.

Samfunnsøkonomisk arbeid. Hver person som hjelpes ut av en psykisk lidelse, vil gi stor samfunnsøkonomisk besparelse. Derfor må det i retningslinjer komme frem at det er samfunnsøkonomisk ønsket å gi individuelt tilpasset kosthold / diett som bedrer den psykiske helsen.

- Ungdom med store atferdsforstyrrelser kan koste opptil 25.000 kr/dag (Aftenposten 2017). Vi vet ikke i hvilket omfang de kan hjelpes med tilpasset kosthold, men tilbakemeldinger fra våre medlemmer, viser at individuelt riktig kosthold kan gi store samfunnsøkonomisk effekter.

Konklusjon

Kliniske ernæringsfysiologer bør få mer kunnskap om deres fagoppgaver innen psykisk helse; og at det nevnes i læringsutbyttebeskrivelsene.

For å få vist betydningen av kliniske ernæringsfysiologer innen psykisk helse, anbefaler vi i Mat & atferd at rollebeskrivelse og samhandling mellom tjenester konkretiseres i læringsutbyttebeskrivelsene.

Våre tilføyelser i de nevnte punkter under, vil styrke utdannelsen og ha en samfunnsøkonomisk effekt. Våre tilføyelser er vist i kursiv.

I. Profesjonsidentitet Kunnskap.

1. har avansert kunnskap [...] i primær- spesialist- og psykisk helsetjeneste

Generell kompetanse

2. kan anvende sine kunnskaper [...] og utvikle sin kompetanse innen klinisk og psykiatrisk ernæring

II. Ernæringskunnskap Kunnskap

1. har avansert [...] og virkning på kroppens, nervesystemets og hjernens funksjoner
4. har avansert [...] innhold av næringsstoffer og ikke-næringsstoffer, samt kilder til dem i det norske kostholdet
Begrunnelse for punkt 4: maten inneholder betydelige mengder av ikke-næringsstoffer som har betydning for helsen.
7. har avansert [...] ernæringsrelaterte sykdommer, psykiske lidelser og tilstander [...]
9. har inngående [...] magetarm-kanalen, mage-hjerne, [...] nervesystemets, indre organers oppbygging, funksjon, prosesser og samvirkning mellom dem

Ferdigheter

5. kan anvende [...] mikroorganismer, mikrobiotika i tarm og deres innflytelse på helse, sykdom og psykiske lidelser
6. kan anvende [...] tverrfaglig behandling og ernæringsbehandling av pasienter [...]
9. kan analysere individuelt tilpasset kosthold ved matintoleranse opp mot [...]

IV. Kunnskapsbasert ernæringsarbeid.

Kunnskap

1. har inngående kunnskap om [...] basal-, klinisk-, psykiatrisk-, og epidemiologisk [...]

Ferdigheter

2. kan analysere [...] vurdere disse opp mot kunnskaps- og erfaringsbasert ernæringsarbeid

Begrunnelse for punkt 2: Ernæringsfaglige med annen utdanning på bachelor-nivå, har litt annen vitenskapelig kompetanse og erfaringer som kliniske ernæringsfysiologer må sette seg grundig inn i, før de diskuteres i media

Generell kompetanse

1. kan kommunisere forsknings- og erfaringsgrunnlag for de offisielle [...]
2. kan bidra til [...] sammenhengen, samsykkelighet mellom kosthold somatisk, psykisk helse og sykdom

V. Selvstendighet, ansvarlighet og kvalitetsbevissthet

Ferdigheter

2. * kan bruke ny kunnskap [...] i tråd med kunnskapsbasert praksis, og vurdering av tvangskosthold. Kandidaten skal også [...] faglige kunnskap
Begrunnelse for punkt 2: Et tvangstiltak er handling mot en person på tvers av dennes vilje. Vi i M&A anser at et kosthold er påtvunget ved tvang når pasientens ønsker og erfaringer for diett blir avvist selv når det foreligger dokumentasjon på klinisk bedring etter kostendring.
3. * kan bruke relevante metoder [...] uønskede hendelser som diettbrudd ved matintoleranse, og [...]

Generell kompetanse

2. * kan bidra til nytenkning [...] innen klinisk ernæring og på grunnlag av erfaring og forskning, og bidra [...]

VI. Kommunikasjon og samhandling

Kunnskap

1. har avansert [...] pårørende ut i fra pasientrettigheter og medvirkning